

КОНЦЕПЦІЯ **реалізації державної політики у сфері професійної**

(професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна
(професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року

Проблема, яка потребує розв’язання

Основною проблемою, яка потребує розв’язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства.

Проблема зумовлена такими факторами:

- 1) централізована та бюрократизована система управління у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- 2) недостатній обсяг фінансування професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3) низький рівень оплати праці педагогічних та інших працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 4) недостатня співпраця закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами;
- 5) відсутність даних про стан ринку праці;
- 6) недосконалість системи професійної орієнтації та кар’єрного консультування молоді і дорослих.

Проявами проблеми є:

- 1) низька соціально-економічна мотивація особи до здобуття професійних кваліфікацій, збільшення частки молоді, яка здобуває вищу освіту, зокрема за кордоном;
- 2) втрата привабливості та престижності професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3) зростання дефіциту робітничих кадрів на внутрішньому ринку праці;
- 4) зниження соціального статусу педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

- 5) застаріла матеріально-технічна база закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 6) невідповідність змісту освіти та методики викладання вимогам сучасного ринку праці та потребам особи;
- 7) незаінтересованість місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти регіону.

Система професійної (професійно-технічної) освіти спроможна до реформування і розвитку з урахуванням того, що:

- 1) існує законодавче підґрунтя — Закон України “Про освіту”, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988, та Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2018 р. № 660;
- 2) Кабінет Міністрів України, Європейський Союз, міжнародні установи та організації, окремі місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та роботодавці виявляють заінтересованість щодо модернізації сфери професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3) частина закладів професійної (професійно-технічної) освіти динамічно розвиваються та прагнуть до змін.
- 4) Реформа професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме економічному розвитку і зростанню конкурентоспроможності України.

Мета Концепції

Метою Концепції є проведення реформи професійної (професійно-технічної) освіти, що забезпечить виконання таких трьох базових завдань:

- 1) децентралізацію управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, що передбачає:
 - поетапну передачу повноважень з управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти та їх фінансування на обласний рівень;
 - розширення автономії закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

- оптимізацію мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
 - створення умов для здобуття особою професійних кваліфікацій впродовж усього життя з урахуванням інклюзивного навчання;
- 2) формування показників регіонального замовлення на підставі даних аналізу стану ринку праці;
- 3) забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти шляхом:
- формування змісту професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі;
 - впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
 - модернізації освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу;
 - удосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг;
 - запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників;
- 4) державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти та взаємозв'язок з ринком праці через:
- формування системи професійних кваліфікацій та створення єдиного освітнього середовища професійної (професійно-технічної) освіти;
 - впровадження механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі;
 - створення умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти;
 - визнання неформальної та інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій;
 - популяризацію професійної (професійно-технічної) освіти серед дітей, молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри.

Реформа сприятиме формуванню нового іміджу випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти як:

- 5) всебічно розвиненої особистості, здатної до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж усього життя, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості;
- 6) конкурентоспроможного та мобільного на ринку праці фахівця, особистості, яка здобула освітні та професійні компетентності відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб національної економіки та суспільства;
- 7) успішної особистості з активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальною за результати власної діяльності.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Розв'язання проблеми передбачається здійснити шляхом проведення системної реформи професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема децентралізації системи управління та диверсифікації джерел фінансування, модернізації структури та змісту, оновлення нормативно-правового забезпечення, а також розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти.

Реформування системи управління професійною (професійно-технічною) освітою та її структури передбачає:

- 1) розподіл повноважень з управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема передачу на обласний рівень повноважень з прогнозування потреб ринку праці у професійних кваліфікаціях, формування регіонального замовлення на підготовку кадрів на основі аналізу стану ринку праці;
- 2) утворення регіональних рад професійної (професійно-технічної) освіти — консультативно-дорадчих органів, що утворюються при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських держадміністраціях, для участі у формуванні та реалізації державної регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3) розширення автономії закладів професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема розроблення і впровадження власних освітніх програм, отримання статусу неприбуткової організації із збереженням податкових пільг і отриманням фінансової автономії;
- 4) оптимізацію мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти шляхом утворення центрів професійної досконалості з урахуванням інклюзивного навчання;

- 5) запровадження гнучкої моделі здобуття повних і часткових професійних кваліфікацій.

Реформування системи фінансування професійної (професійно-технічної) освіти передбачає:

- 1) запровадження прозорого механізму розподілу фінансів закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 2) створення нових можливостей для розширення державно-приватного та соціального партнерства на засадах співфінансування і спільного управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3) здійснення фінансування професійної підготовки на підставі розрахунку вартості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням складності професії та кваліфікаційних рівнів.

Реформування системи забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти передбачає:

- 1) формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
- 2) розроблення нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на базі професійних стандартів, які ґрунтуються на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходах до навчання;
- 3) формування мережі кваліфікаційних центрів, основними функціями яких є оцінювання і визнання результатів навчання, присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій;
- 4) забезпечення стимулювання професійного зростання педагогічних працівників, а також залучення до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг.

Розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти передбачає участь усіх заінтересованих сторін, у тому числі роботодавців, у:

- 1) формуванні державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на всіх рівнях;
- 2) розробленні професійних стандартів, стандартів освіти і освітніх програм;

- 3) формуванні Національної системи кваліфікацій та вдосконаленні Національної рамки кваліфікацій;
- 4) впровадженні і поширенні дуальної форми здобуття освіти;
- 5) створенні сучасного освітнього середовища, зокрема у центрах професійної досконалості;
- 6) проведенні системного моніторингу працевлаштування випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 7) формуванні державного і регіонального замовлення на підготовку кадрів на основі прогнозування потреб ринку праці у професійних кваліфікаціях;
- 8) оцінюванні результатів навчання випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Етапи та строки реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється трьома етапами протягом 2019—2027 років.

На першому етапі (2019—2021 роки) передбачається:

- 1) прийняти новий Закон України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” та відповідні підзаконні акти;
- 2) продовжити децентралізацію управління, зокрема здійснити частковий перехід до фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які розташовані на території міст обласного значення — обласних центрів, з обласних бюджетів шляхом реалізації пілотного проекту в окремих областях;
- 3) розробити та затвердити типові положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти;
- 4) продовжити оптимізацію мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням інклюзивного навчання, забезпечення автономії таких закладів;
- 5) провести конкурсний відбір проектів та розпочати утворення центрів професійної досконалості, зокрема за рахунок коштів проекту Європейського Союзу “EU4Skills” і міжнародних фінансових установ та організацій;

- 6) розробити, затвердити та впровадити методику розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу;
- 7) розробити та затвердити методичні рекомендації щодо розроблення стандартів оцінювання результатів навчання;
- 8) започаткувати проведення періодичного аналізу ринку праці;
- 9) розпочати формування мережі кваліфікаційних центрів;
- 10) продовжити утворення навчально-практичних центрів галузевого спрямування на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема із залученням соціальних партнерів;
- 11) започаткувати формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
- 12) прийняти нормативно-правові акти для забезпечення розвитку дуальної форми здобуття освіти;
- 13) удосконалити систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- 14) започаткувати сертифікацію педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- 15) внести зміни до нормативно-правових актів щодо надання пільг роботодавцям, які передають обладнання закладам професійної (професійно-технічної) освіти та здійснюють фінансування підготовки робітничих кадрів;
- 16) здійснювати кожних два роки перегляд переліку професій загальнодержавного значення на основі аналізу ринку праці.

На другому етапі (2022—2024 роки) передбачається:

- 1) здійснити остаточний перехід до фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які розташовані на території міст обласного значення — обласних центрів, з обласних бюджетів;
- 2) забезпечити функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
- 3) продовжити створення сучасного освітнього середовища у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;
- 4) завершити перехід на освітні програми та стандарти освіти на компетентнісній основі;
- 5) продовжити утворення центрів професійної досконалості;

- 6) продовжити сертифікацію педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- 7) забезпечити впровадження Національної системи кваліфікацій;
- 8) розробити методику розрахунку вартості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням складності професій та кваліфікаційних рівнів.

На третьому етапі (2025—2027 роки) передбачається:

- 1) забезпечити здобуття профільної середньої освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у рамках реалізації Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року;
- 2) сформувати мережу центрів професійної досконалості;
- 3) забезпечити діяльність кваліфікаційних центрів;
- 4) запровадити здобуття часткових професійних кваліфікацій;
- 5) забезпечити ефективне функціонування системи незалежного оцінювання та визнання професійних кваліфікацій;
- 6) розробити методику розрахунку вартості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням складності професій та кваліфікаційних рівнів.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

- 1) професійній самореалізації особи та реалізації принципу навчання впродовж усього життя з урахуванням гендерної рівності та інклюзивного навчання;
- 2) зростанню привабливості професійної (професійно-технічної) освіти, підвищенню її конкурентоспроможності та якості відповідно до міжнародних стандартів;
- 3) підвищенню соціального статусу педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 4) посиленню співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами;
- 5) задоволенню потреб ринку праці, суспільства і держави у кваліфікованих кадрах;
- 6) сталому розвитку національної економіки та суспільства.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок державного і місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів, розміру залученої міжнародної технічної допомоги, зокрема у рамках реалізації проекту Європейського Союзу “EU4Skills”.